

УКРАЇНСЬКІ МАРКЕРИ ІСТОРІЇ ПОЛЬЩІ

ТРАНСФОРМАЦІЇ
другої половини
XX – початку XXI
СТОЛІТТЯ

Колективна монографія

УДК 94:930.2(438:477)"1945/2023"

У 45

Рецензенти:

Андрій Кудряченко, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України (Інститут всесвітньої історії НАН України);

Оксана Руда, доктор історичних наук, старший дослідник (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України)

*Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України (протокол № 10 від 26 листопада 2024 рр.)*

Українські маркери історії Польщі: трансформації другої половини ХХ – початку ХХІ століття / редкол.: Микола Литвин (голова), Любомир Хахула (заст. голови), Олег Піх, Василина Пастернак (секретар) ; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів ; Суми : Університетська книга, 2024. 524 с.

ISBN 978-617-521-092-5

Проаналізовано найважливіші українські маркери історії Польщі другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Реконструйовано перебіг українсько-польської конфронтації в політиці СРСР у Другій світовій війні, протистояння радянських репресивних органів і польського підпілля на пограниччі. Актуалізовано британські, американські, польські та радянські виклики щодо формування польсько-радянського кордону і депортації населення із Лемківщини, Надсяння, Холмщини і Південного Підляшшя. Проаналізовано суспільний статус Греко-католицької і Православної церков у новітній Польщі, а також Римо-католицької церкви в Україні після Другої світової війни. Звернуто увагу на міждержавний діалог у сфері освіти, науки, культурної спадщини. Показано особливість формування українських і польських наукових і суспільних дискурсів про драматичне минуле новітньої доби, зокрема сучасну російсько-українську війну.

Для науковців, викладачів, студентів, усіх, хто цікавиться новітньою історією України та Польщі.

УДК 94:930.2(438:477)"1945/2023"

Ukrainian markers of Polish history: transformations of the second half of the twentieth and early twenty-first centuries / edited by the editorial board: Mykola Lytvyn (chairman), Lubomyr Khakhula (deputy chairman), Vasylyna Pasternak (secretary) ; National Academy of Sciences of Ukraine, I. Krypiakievych Institute of Ukrainian Studies. Lviv: "University Book Publishing", 2024. 524 p.

The book analyses the most important Ukrainian markers of the history of Poland in the second half of the twentieth and early twenty-first centuries. The course of the Ukrainian-Polish confrontation in Soviet policy in World War II, the confrontation between Soviet repressive bodies and the Polish underground on the border are reconstructed. British, American, Polish, and Soviet challenges to the formation of the Polish-Soviet border and deportations of the population from Lemkivshchyna, Nadsyannya, Kholmshchyna, and Southern Podlasie are actualised. The author analyses the social status of the Greek Catholic and Orthodox Churches in modern Poland, as well as the Roman Catholic Church in Ukraine after the Second World War. Attention is drawn to the interstate dialogue in the field of education, science, and cultural heritage. The peculiarity of the formation of Ukrainian and Polish scientific and public discourses on the dramatic past of the modern era, in particular the current Russian-Ukrainian war, is shown.

For scholars, teachers, students, and anyone interested in the modern history of Ukraine and Poland.

© Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича
НАН України, 2024

© Видавництво «Університетська книга», 2024

ISBN 978-617-521-092-5

Зміст

<i>Розділ 1. Андрій Боляновський</i>	
Використання українсько-польської конфронтації в політиці Радянського Союзу в роки Другої світової війни	7
<i>Розділ 2. Богдан Левик</i>	
Від депортації лісників – до репресій наукової інтелігенції: політика тоталітарної влади щодо польського населення у Львові (1939–1941)	98
<i>Розділ 3. Василь Ільницький, Лілія Гриник</i>	
Протистояння радянських репресивних органів та польського підпілля у Карпатському краї (1944–1946)	115
<i>Розділ 4. Василь Гулай</i>	
Львів після «Бурі»: радянські репресії та пропаганда як інструменти тоталітарного впливу на масову поведінку поляків міста (1944–1946)	143
<i>Розділ 5. Володимир Кіцак, Микола Литвин</i>	
Проблема українсько-польського пограниччя в роки Другої світової війни: британські, польські, американські та радянські виклики	157
<i>Розділ 6. Оксана Каліщук</i>	
(Не)пам'ять і маркування публічного простору: приклад Волині ⁴³	191
<i>Розділ 7. Василина Пастернак</i>	
Радянізація міського простору міського простору Жовкви в другій половині 1940-х – 1960-х роках	212
<i>Розділ 8. Юлія Артимишин</i>	
Спільнота депортованих українців із польсько-українського прикордоння: дискурс місць пам'яті в Україні та Польщі 1990–2023 років	235
<i>Розділ 9. Ірина Деревчук</i>	
Проблеми збереження національної ідентичності в родинах поляків на українсько-польському пограниччі після Другої світової війни (на матеріалах усної історії)	271

<i>Розділ 9. Любчик Ігор</i>	
Лемківщина, лемки та лемківство: виклики новітньої доби	290
<i>Розділ 11. Ярослав Стоцький</i>	
Від радянського тоталітаризму – до української незалежності. Життєдіяльність Римо-католицької церкви в Україні (друга половина 1940-х – 1990-ті рр.)	317
<i>Розділ 12. Тарас Горбачевський</i>	
Церква в повоєнну добу: православні, греко-католики в Польщі (1945–2022)	349
<i>Розділ 13. Любомир Хахула</i>	
Наше – ваше – спільне: спадщина інституту Оссолінських – маркер українсько-польської історії	369
<i>Розділ 14. Олег Піх</i>	
Складні питання історичного минулого у відносинах з Україною у польському політичному дискурсі (1991–2019)	394
<i>Розділ 15. Ігор Цепенда, Ігор Гурак</i>	
Українсько-польська наукова та освітня співпраця: досвід Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника	427
<i>Розділ 16. Ольга Морозова</i>	
Проблема міграції українських науковців за кордон під час російської агресії та польсько-українська солідарність	439
<i>Розділ 17. Юлія Шелеп</i>	
«Від мовчати, не можу говорити, до – ніхто крім нас, про цю війну не розповідь»: виклики та можливості в досвідах українських біженок у Польщі	454
<i>Розділ 18. Наталія Лешкович, Микола Литвин</i>	
Новітня російська агресія проти України: польський науковий і суспільний дискурс	472
<i>Розділ 19. Роман Голик</i>	
Від тоталітарних війн до демократії: польська й українська література і культура в другій половині XX століття	494
<i>Розділ 20. Леонід Зашкільняк</i>	
Історія Польщі в українській перспективі	510

**Українсько-польська наукова та освітня співпраця:
досвід Прикарпатського національного університету
ім. Василя Стефаника**

Починаючи з часів президентства Леоніда Кучми із його політикою багатовекторності, офіційна Варшава незмінно виступала в ролі адвоката України у провідних столицях Заходу, відіграла роль її лобіста в євроінтеграційних та євроатлантичних прагненнях. У 2001 р. в умовах фактичної міжнародної ізоляції, пов'язаної із «касетним скандалом» та «кольчужною справою», Президент Польщі Александр Квасневський був одним із трьох лідерів держав, які взяли участь в урочистостях із нагоди десятої річниці незалежності України. Він же наприкінці 2004 р. долучився до стабілізації ситуації, яка склалася після фальсифікації результатів другого туру президентських виборів та суттєво спричинився до недопущення реалізації силового сценарію під час Помаранчевої революції. На особливу увагу заслуговують зусилля керівництва Республіки Польща, спрямовані на промоцію євроінтеграційних перспектив України та протидію чергової ізоляції нашої держави за часів президентства Віктора Януковича. Роль офіційної Варшави була ключовою у питанні формування спільної позиції з боку Європейського Союзу щодо подій в Україні під час Революції гідності, вона спричинилася до стабілізаційних переговорів між представниками Євромайдану та В. Януковичем. Визначальною була гуманітарна та військова допомога з боку Польщі для українців після початку широкомасштабної агресії Росії проти України. Наведені вище приклади однозначно засвідчують, що Республіка Польща була та залишається винятково важливим партнером для України, який

у складні для держави періоди історії, завжди надавав необхідну допомогу та підтримку¹.

Водночас як у минулому, так і після 24 лютого 2022 р. непоодинокими були ситуації, у яких представники керівництва обох країн дозволяли собі різкі висловлювання на адресу партнерів, а співпраця поступалася місцем короткостроковій політичній доцільності для отримання дивідендів під час виборчих кампаній. Надзвичайно загрозливою видається обстановка, коли в умовах екзистенційної боротьби українців із російськими агресорами українсько-польський кордон місяцями блокувався відносно нечисельними групами польських перевізників та фермерів, які поряд із українськими вантажівками, що перевозили збіжжя, дозволяли собі ускладнювати рух транспортних засобів, які доставляли в Україну гуманітарні вантажі, амуніцію та зброю. Закономірно, що такі акції, які часом супроводжувалися провокаційними кроками на кшталт висипання українського зерна, обумовлюють зростання напруги у відносинах між обома народами.

За таких обставин, усвідомлюючи критичну значущість системних, тісних та виважених міждержавних взаємин між Україною і Польщею, освітні та наукові осередки обох держав повинні максимально використовувати свої інтелектуальні ресурси для обговорення питань, які володіють високим конфліктогенним потенціалом, долучатися до вироблення взаємоприйнятних рішень у проблемних ситуаціях, сприяти налагодженню активних контактів, обміну думками між представниками української та польської студентської молоді.

Знакові міжнародні проекти. За участі маршалка Сенату Речі Посполитої Олександра Пристора 29 липня 1938 р. на горі Піп Іван відбулося урочисте відкриття Астрономічної обсерваторії ім. Маршалка Юзефа Пілсудського. Будівля обсерваторії об'єднувала астрономічний та метеорологічний відділи, а виходячи із розташування неподалік від кордону, вміщувала також відділ Корпусу охорони кордонів. Це був монументальний 5-поверховий будинок із товщиною стін у 1,5 м, із центральним опаленням, який поряд

---

1 Гурак І. Республіка Польща як один із ключових партнерів України на міжнародній арені. *Sprawy Międzynarodowe*. 2018. Т. 71. № 3. S. 195–242; Szeptycki A. *Współczesne stosunki polsko-ukraińskie*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe SCHOLAR, 2023. 378 s.

із конференц-залом та робочими кабінетами мав навіть тренажерний зал. Астрономічні дослідження здійснювалися на привезеному з Англії найсучаснішому на той час астрографі фірми «Sir Howard Hrbab Parson & Co». Метеорологічна лабораторія була оснащена 48 приладами, 18 із яких були автоматизованими та записували метеоспостереження самостійно. Щоправда, через початок Другої світової війни, вже за рік найвища будівля міжвоєнної Польщі, у якій на постійні основи мешкали люди, була захоплена солдатами Червоної армії та перестала виконувати свою роль².

У 1960-ті та 1990-ті роки, а також у перші роки XXI ст. були спроби повернути об'єкт до життя, однак реальні кроки у цьому напрямку намітилися тільки після того, як до справи заангажувалися Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка з українського боку та Варшавський університет – з польського. Завдяки їхнім старанням у липні 2007 р. проєкт відновлення обсерваторії на горі Піп Іван як один із елементів проєкту «Міжнародний центр зустрічей студентської молоді України та Республіки Польща» був представлений на розгляд президентів двох країн. Ініціатива була сприйнята позитивно, про що свідчила згадка про обсерваторію в спільному комюніке за результатами зустрічі президентів України й Польщі «Загальні виклики – нові аспекти стратегічного партнерства», яке було ухвалене в грудні 2007 р. Через два роки проєкт відбудови обсерваторії «Білий слон» отримав патронат президентів двох держав та потрапив до Дорожньої карти українсько-польського співробітництва на 2009–2010 рр.

У лютому 2010 р. за результатами виборів четвертим президентом України став В. Янукович. Невдовзі, в результаті трагічних подій під Смоленськом, загинув президент Польщі Лех Качинський та частина його команди. Відповідні зміни об'єктивно ускладнили реалізацію попередньо визначених планів із відбудови обсерваторії «Білий слон». Однак, незважаючи на низку несприятливих обставин, реалізація проєкту продовжувалася і етапними крокам на шляху його реалізації став початок функціонування у 2015 р. на території обсерваторії поста гірських рятувальників. Поява відповідного осередку у приміщенні обсерваторії, з одного боку,

---

2 Детальніше див.: Білий Слон. Історія. URL: <https://observatorium.pnu.edu.ua/post/istoriya> (дата звернення: 15.05.2024).

оптимізувала можливості рятувальників у контексті надання допомоги туристам, водночас об'єктивно сприяла збереженню її майна та наукового обладнання.

Етапним кроком на шляху відбудови об'єкта, який отримав офіційну назву Міжнародний науковий центр «Обсерваторія», стала реалізація у межах програми Європейського Союзу транскордонного співробітництва Польща–Білорусь–Україна (PL–BU–UA) (2014–2020) проєкту «Адаптація колишньої обсерваторії на горі Піп Іван для потреб високогірного рятувального центру». Започаткований у лютому 2019 р., він дав змогу станом на вересень 2023 р. завершити перший етап відбудови об'єкта, у межах якого були відновлені приміщення будівлі, створено метеорологічний та екологічний центри, отримано сучасне спорядження для гірських рятувальників. У перспективі проєкт спрямований на формування на базі Міжнародного наукового центру «Обсерваторія» Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника та Варшавського університету на г. Піп Іван унікального для України простору взаємодії науки, культури, креативних індустрій, безпеки, екології, туризму тощо. Відповідно до розробленої концепції вказаного центру, передбачено проведення фундаментальних та прикладних науково-дослідних досліджень із астрономічної та космічної тематики науковими установами України та зарубіжних країн, визначення відстані до супутників та космічного сміття з метою корекції орбіт під час запусків нових космічних апаратів (астрономічна компонента); проведення метеорологічних вимірювань та спостережень, досліджень зміни клімату (метеорологічна компонента); сприяння збереженню та розумному використанню біологічного та ландшафтного різноманіття, збереження природно-заповідного статусу Чорногірського масиву. Також зазначений вище центр слугуватиме базою підготовки фахівців для проведення пошуково-рятувальних операцій.

Після Другої світової війни Європа характеризувалася поділами за кількома ґрунтовними чинниками. Поряд із ідеологією, європейські країни впродовж тривалого часу чітко ідентифікували себе за тим, чи вони належали до табору переможців чи переможених. Для подолання додаткових ліній поділу в межах Європейських співтовариств канцлер Німеччини Конрад Аденауер і президент Франції Шарль де Голль визначили своїм завданням побудову належних

міжособистісних відносин між їхніми країнами. Місію розбудови об'єднаної Європи у 60-ті роки ХХ ст., яка б базувалася на німецько-французькому партнерстві, взяли на себе Центри зустрічей студентської молоді. Їхнє першочергове завдання полягало у створенні дискусійних майданчиків для подолання стереотипів, які нашарувались десятками років в обох суспільствах, а також у формуванні спільного бачення майбутнього. У Європі діяльність таких центрів добре зарекомендувала себе як дієвий інструмент примирення.

На початку 1990-х років цю формулу запозичила Польща. Взаємини між Польщею і Німеччиною за результатами Другої світової війни також були надзвичайно складними. Це було обумовлено пам'яттю про мільйони загиблих поляків від рук гітлерівців, масовими депортаціями німецького населення, територіальними претензіями тощо. За таких умов політичні кола Німеччини і Польщі ухвалили рішення про створення Центру зустрічей студентської молоді в Кшижовій.

Зважаючи на досвід європейських колег та враховуючи складні взаємини обох суспільств на тлі історичної пам'яті, у 2007 р. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника спільно з Варшавським університетом зініціювали ідею створення Центру зустрічей студентської молоді України і Республіки Польща. Гаслом діяльності цього центру стало: «Пам'ятаючи про минуле – разом будемо майбутнє». Уже в тому ж таки 2007 р. питання побудови згаданого центру увійшли до порядку денного засідання Консультаційних комітетів президентів України та Республіки Польщі.

У 2011 р. питання створення Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України та Республіки Польща, поряд із згаданим вище відновленням астрономічної обсерваторії на горі Піп Іван, увійшли до Дорожньої карти українсько-польських міждержавних відносин. У 2017 р. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника взяв участь у конкурсі інвестиційних проєктів з ідеєю створення Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України і Республіки Польща у карпатському с. Микуличин. Проєкт переміг у конкурсі державних інвестиційних проєктів і з 2018 р. розпочалась реалізація проєкту. Варто наголосити, що рішення українського уряду ухвалювалося в умовах загострення міждержавних взаємин України з Польщею, Угорщиною і Румунією на тлі історичної пам'яті.

Архітектором унікального проекту, який поєднує національний гуцульський колорит із лементами, що характеризують надсучасні конгрес-центри, є Ярослав Дорошенко. Упродовж 2018–2021 рр. отримано і освоєно на реалізацію проекту понад 160 млн грн, що дало змогу звести та накрити будівлю. Остаточне завершення будівництва поки що відкладається через широкомасштабне вторгнення з боку Росії та максимальне спрямування державних коштів на цілі, пов'язані з питаннями безпеки й оборони Української держави.

Концепція зазначеного вище центру, запропонована Прикарпатським національним університетом ім. В. Стефаника, хоча і будується на досвіді діяльності міжнародних молодіжних центрів Німеччини, Франції, Польщі, все ж характеризується своїми особливими елементами. Саме с. Микуличин, яке формувалося на полікультурному пограниччі, оптимально підходить для реалізації цього задуму. Перший елемент, який відрізняє проєкт від інших центрів, – це створення сучасного IT-Hub. Його мета полягає у формуванні платформи комп'ютерних симуляцій під час прийняття управлінських рішень для молодих лідерів. Програми подібного типу вже віддавна розроблені в США та країнах ЄС й успішно застосовуються для формування керівників різних ланок у підготовці їх до управлінської діяльності. Другою особливістю центру є те, що він повинен стати унікальною платформою для розвитку наукової та інноваційної практичної (start-ups) співпраці, для дискусій, проведення семінарів, конференцій. Третій елемент – це ідея про спільні гірські мандрівки в Карпатах, які повинні інтегрувати і зближувати молодь різних країн в екстремальних умовах. Реалізації відповідного сегменту сприятиме діяльність Міжнародного наукового центру «Обсерваторія»³.

Згадані напрямки діяльності вказаного центру дадуть змогу формувати потужне проукраїнське лобі, насамперед в середовищі країн Європейського Союзу, а також серед важливих для України

3 85 rocznica powstania obserwatorium astronomiczno-meteorologicznego na górze Pop Iwan. URL: <https://studium.uw.edu.pl/85-rocznica-powstania-obszernatorium-astronomiczno-meteorologicznego-na-gorze-pop-iwan/> (дата звернення: 11.05.2024); Tsepanda I., Hurak I., Uhorchuk I. International Scientific Center «Observatory» «White Elephant»: Ukrainian-Polish Scientific Project with Pan-European Perspectives. *Selected Proceedings of the 6th Space Resources Conference. SRC 2023. Springer Aerospace Technology* / A. Kołodziejczyk, J. Pyrkosz-Pacyna, K. Grabowski, K. Malinowska, O. Sergijenko. Springer; Cham, 2024. P. 261–269.

країн світу. Важливо, що ініціатори проєкту – Прикарпатський та Варшавський університети – усвідомлюють, що завдання і можливості Міжнародного центру зустрічей студентської молоді значно виходить за межі, які були окреслені на початку його реалізації. Тобто, вже сьогодні виглядає на те, що в найближчій перспективі центр володітиме потенціалом, щоб стати інтеграційним осередком молоді ЄС та країн пострадянського простору⁴.

Конференційна активність. На базі Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника 28–29 листопада 2008 р. було проведено конференцію на тему «Гадяцька унія в історії польсько-українських відносин 1658–2008 рр.». Співорганізатором зустрічі стала редакція «Kuriera Galicyjskiego» – найбільшого польського часопису в Україні. Починаючи з 2010 р., подібні конференції завжди проводилися у другій половині вересня. З 2012 р. заходи називаються «Українсько-польськими зустрічами» й проводяться в Карпатах – містечку Яремче. Винятком стала XIII українсько-польська зустріч у 2020 р., коли через епідеміологічну ситуацію форум відбувся у гібридний спосіб: модератори та ключові доповідачі з українського боку були зібрані в Івано-Франківську, з польського – у Перемишлі. Інші учасники брали участь у конференції в онлайн режимі.

Починаючи з 2015 р., до числа співорганізаторів приєднався Варшавський університет, з 2017 р. незмінними співорганізаторами з українського боку є Інститут політичних та етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. В останні роки до здійснення організаційних заходів та фінансування українсько-польських зустрічей долучалися Польський інститут в Києві (від 2020 р.) та Представництво Польської академії наук в Києві (від 2022 р.). У різні роки фінансову підтримку конференції за посередництвом фондів «Pomoc polakom na Wschodzie» та «Wolność i Demokracja» (від 2014 р.) надавали Міністерство закордонних справ, Сенат та Канцелярія Голови Ради міністрів Республіки Польща.

---

4 Відвідання будівництва Міжнародного центру зустрічей молоді України і Польщі. URL: <https://observatorium.pnu.edu.ua/post/vidvidannya-budivnictva-mizhnarodnogo-centru-zustrichei-molodi-ukrayini-i-polshi> (дата звернення: 16.05.2024).

Перші дві конференції мали чітке тематичне спрямування та стосувалися історичної тематики. Починаючи з 2010 р., під час зустрічей учасники обговорювали широкий комплекс питань, які охоплювали історичну, політичну, безпекову, гуманітарну складові українсько-польського діалогу. Від 2013 р. на конференції починають розглядати також економічний вимір українсько-польської співпраці, щоправда, ця тематика не кожного року була представлена в межах окремої секції.

Під час українсько-польських «яремчанських» зустрічей, залежно від конкретних років, збиралося від кількох десятків до понад 100 провідних науковців, експертів, журналістів, дипломатів та політиків обох країн. Упродовж останніх років українсько-польські зустрічі – це найавторитетніший українсько-польський форум, у межах якого розглядаються найрізноманітніші компоненти міждержавної співпраці, здійснюються презентації нових книжок, презентуються та підводяться підсумки щодо міждержавних проєктів, укладаються угоди тощо.

Іншою доброю практикою прикарпатського виміру українсько-польської наукової співпраці є заходи, головними учасниками яких є студентська молодь та аспіранти/докторанти. Початок активної, різнопланової та плідної співпраці за участі здобувачів освіти з боку Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника та їхніх польських колег датується 2012 р., коли одразу 8 студентів факультету історії, політології і міжнародних відносин 25–26 квітня взяли участь у міжнародній конференції «Polska-Ukraina – 20 lat współpracy», яка відбулася в Пйотркові Трибунальському на базі філії Університету ім. Я. Кохановського в Кельцях. Подібні заходи відбувалися і у наступні роки. Зокрема, 10–11 квітня 2013 р. прикарпатські студенти взяли участь у конференції на базі згаданого університету на тему «Pogranicza Europy Środkowo-Wschodniej – na skrzyżowaniu polityki, historii i kultury», натомість 14–15 травня 2014 р. вони обговорювали із польськими колегами в межах наукового форуму тему «Europa Regionów: od integracji do dezintegracji». За результатами дискусій у 2013 р. були видані колективні монографії «Partnerzy mimo przeszkód: nowa odsłona w stosunkach polsko-ukraińskich» та «Разом чи окремо? 20 років польсько-українських відносин».

Паралельно студентські наукові заходи відбувалися на базі Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

Зокрема, 1 жовтня 2012 р., відвідуючи Івано-Франківськ, чисельна група студентів з Університету ім. Я. Кохановського в Кельцях (філія в Пйотркові Трибунальському) на чолі з викладачами Мартою Валяк та Агатою Влодарскою-Баган відбувся круглий стіл, присвячений розширенню ЄС та українським перспективам в об'єднаній Європі. У квітні 2013 р. проведено українсько-польський студентський круглий стіл, коли в межах проєкту «Східне партнерство – виклики для сучасних польсько-українських відносини» Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника відвідала група студентів Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні під керівництвом викладачів Бартоша Боярчика та Якуба Ольховського.

Починаючи з 2009 р., на факультеті історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника була запроваджена традиція, коли найактивніші студенти, об'єднані у науковий гурток «Дипломат», кілька разів на рік проводили круглі столи, на яких обговорювали актуальні на той час проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики України. Від 2013 р. ці заходи набули формату конференцій і до них почали долучатися іноземні студенти. Поряд із представниками Азербайджану, Великобританії, Грузії, Німеччини, Словенії, США, Японії постійними учасниками таких заходів були та залишаються студенти, аспіранти (докторанти) та молоді науковці з Польщі. Серед них – репрезентанти Варшавського університету, Вроцлавського університету, Кошалінської політехніки, Лодзького університету, Опольського університету, Університету ім. комісії національної освітньої в Кракові, Університету Марії Кюрі-Склодовської у Любліні та Ягеллонського університету.

До 2020 р. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника був платформою, на якій із певною періодичністю зустрічалися представники студентської молоді України та Республіки Польща для обговорення актуальних викликів міжнародних відносин, водночас слугував майданчиком для пізнання особливостей освітніх систем сусідньої країни, обміну досвідом, нав'язання цікавих контактів, ознайомлення з історією, культурою, традиціями Прикарпаття та українських Карпат. Із запровадженням обмежень, зумовлених поширенням COVID-19, а згодом через широкомасштабну агресію Росії проти України, інтенсивність подібної взаємодії дещо знизилася. Однак, незважаючи на всі

виклики, хоча і в режимі онлайн, все ж двічі на рік представники Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника спілкуються із колегами з польських університетів.

Програми «подвійних дипломів» та академічна мобільність. Аналізований університет розширив програми т. зв. «подвійних дипломів» академічними обмінами, літніми та зимовими школами. У Варшавському університеті 12 лютого 2006 р. ректори Волинського національного університету ім. Лесі Українки, Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Національного університету «Острозька академія», Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка та Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича заснували Консорціум Варшавського університету та українських університетів. До об'єднання в наступні роки доєдналася низка українських вишів, що стало дієвим механізмом, за якого українські студенти, аспіранти та молоді вчені мають змогу брати участь у дворічних магістерських програмах, т. зв. «Східних» літніх та зимових школах, отримувати Стипендії уряду Республіки Польща для молодих науковців, які адмініструє Центр східноєвропейських студій Варшавського університетом.

Додатково до цієї можливості 19 вересня 2011 р. шляхом підписання додатку до базового договору між Прикарпатським та Варшавським університетами закладено правову основу для реалізації на базі навчальних закладів програми «подвійних дипломів». Відповідна програма має дві особливості. Зокрема, умови програми передбачають, що студенти Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника впродовж трьох семестрів навчаються в Івано-Франківську, а заключний четвертий – на базі Варшавського університету. Важливий момент, на якому також варто акцентувати увагу, – те, що впродовж перебування у польському виші студенти не тільки не сплачують жодних коштів за навчання, але й отримують стипендію.

Доцільно наголосити, що програма «подвійних дипломів» із Варшавським університетом є однією із 12 подібних програм із закладами вищої освіти Польщі. Іншими польськими партнерами Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника у межах подібної ініціативи є Академія ім. Якуба з Парадижа

в м. Гожув Великопольський, Гірничо-металургійна академія ім. С. Сташца, Жешувський університет, Краківська академія ім. А. Фрича Моджевського, Поморський університет у Слупську, Університету ім. комісії національної освіти в Кракові, Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні та Ягеллонський університет.

Для студентів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника є можливість пройти семестрове навчання за програмами академічних обмінів. Такі програми діють із Варшавським університетом, Лодзьким університетом, Поморським університетом у Слупську, Університетом Адама Міцкевича у Познані.

З огляду на початок широкомасштабної агресії з боку Росії та відповідно запровадження в Україні військового стану, студенти чоловічої статі не мають змоги користуватися опціями, передбаченими програмами подвійних дипломів та академічних обмінів. Водночас кращі студенти Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника мають унікальну можливість отримати кошти для свого розвитку в межах України. Така можливість пов'язана із підписанням 12 червня 2018 р. Угоди про співпрацю між університетом та Фондом Інституту Східноєвропейських Студій (м. Варшава). Відповідно до документа, щороку до кінця червня Експертна комісія Фонду обирає 15 обдарованих студентів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, яким з метою підтримки їх подальшої наукової активності, розширення здобутих знань призначається грошова стипендія у розмірі 1 000 дол. США. Ще двоє студентів отримують таку ж стипендію за кращу магістерську роботу.

Визнаним трендом сучасних міжнародних відносинах є зростаючий вплив нетрадиційних компонентів дипломатичної взаємодії. У межах публічної дипломатії щоразу більше значення для відносини між державами має т. зв. «наукова дипломатія». Керівництво Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника чітко усвідомлює значущість налагодження міжнародних відносин через співробітництво науковців України та Республіки Польща, долучення до науково-експертної підтримки держав у контексті ухвалення рішень, що стосуються міждержавної сфери, сприяння налагодженню контактів між представниками майбутніх інтелектуальних та політичних еліт обох держав. Практичним втіленням відповідного розуміння є співпраця з польськими вишами у межах

будівництва Міжнародного наукового центру «Обсерваторія», Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України і Республіки Польща, проведення відомих далеко за межами України «яремчанських» зустрічей, англомовних конференцій для молодих науковців, реалізація понад 10 програм подвійних дипломів та багатьох інших ініціатив.